

Bill Fletcher, Jr & Elly Leary¹

Hitta rätt inom vänsterns debatt om Ukraina

Links International Journal for Socialist Renewal, 25 november 2022

[I denna artikel diskuteras flera viktiga frågeställningar som rör Ukraina och det pågående kriget, t ex principen om nationellt självbestämmande, om det pågående kriget är ett ”proxy-krig”, om inflytelsesfärer, om Natos roll, om vapenstöd till Ukraina m m]

1. Varför är principen om självbestämmande så viktig för att kunna förstå konflikten i Ukraina?

Det finns tre aspekter av frågan om nationellt självbestämmande. *Ett*, erkännande av att folkens ”nationer” har rätt att hävda sin egen identitet i en politisk enhet skild från eller som ingår i en vidare geopolitisk gruppering. *Två*, att en erkänd nationalstat har den internationellt erkända rätten till nationell suveränitet. Mer specifikt beträffande nationell suveränitet har ingen utomstående makt rätt att blanda sig i ett annat lands interna angelägenheter (annat än på villkor fastställda av FN). *Tre*, självbestämmande är ett grundläggande inslag i friheten med oerhörd makt att skapa enighet när det väcker genklang hos ett folk.

I fallet Ukraina blev ett självständigt Ukrainas internationella gränser erkända 1991 i samband med Sovjetunionens sammanbrott. När Sovjetunionen bildades hade Ukraina emellertid inte nationell-territoriell status som erkänd nation och heller inte när FN bildades. Ukrainas internationellt erkända gränser fastslogs 1994 genom Budapestuppgörelsen² då Ukraina överlämnade sina kärnvapen på villkor att Ryssland utfäste sig att aldrig invadera Ukraina och alltid respektera Ukrainas suveränitet.³

2014 kränkte Ryssland detta avtal genom invasionen och annekteringen av Krim under förevändning av en påstådd kupp i Kyiv. Även om man gick med på att en kupp ägt rum – och det gör inte vi – skulle det inte berättiga någon utländsk intervention.

Suveränitet och självbestämmande är viktiga begrepp som måste stå i centrum för all vänsteranalys.

USA och andra har en lång och mörk historia av att blanda sig i andra länders inre angelägenhet. Hela USA:s regim på 1950-talet under John Foster Dulles och Allen Dulles (utrikesdepartementet och CIA) baserades på den principen. Ukraina har också varit föremål för mycken inblandning utifrån och konspirationer, helt klart från USA:s sida.

¹ *Bill Fletcher* är en facklig veteran, skribent och talare. Han var också ordförande för TransAfrica Forum, styrelseordförande för Advocates for Minor Leaguers och samordnare av kampanjen för att få slut på Marockos ockupation av Västsahara. En uppföljare till hans kriminalroman *The Man Who Fell From the Sky* kommer att publiceras senare i år.

Elly Leary är pensionerad bilarbetare vid GM och var aktiv i New Directions och huvudförhandlare i avtalsfrågor. Hon har deltagit i workshops om utbildning med arbetare från hela världen, ofta i samarbete med Transnational Information Exchange. Hon är medlem av Liberation Road’s International Work Team.

² Se [Budapestuppgörelsen](#) (Wikipedia).

³ Budapestuppgörelsen innebar att Ukraina gav upp runt 1 900 kärnvapenstridsspetsar, mot ett löfte om att Ryssland skulle ”respektera Ukrainas självständighet och suveränitet och existerande gränser” och ”avhålla sig från hot om eller användande av våld” mot landet.

Den amerikanske statsvetaren [John Mearsheimer](#) (eng. Wikipedia) tillhör den s k neorealistiska skolan när det gäller synen på internationella relationer och där är det inte moral, jämlikhet och demokrati som gäller, utan rå makt. Enligt M. är det därför helt i sin ordning att Ryssland, som regional stormakt, strävar efter att skapa sig en egen intressesfär på de omgivande staternas bekostnad, vilket gjort honom populär bland Putin-kramare. Det kan därför verka paradoxalt, men är faktiskt logiskt, att M. ansåg det var felaktigt av Ukraina att gå med på att överlämna sina kärnvapen till Ryssland i anslutning till Budapestuppgörelsen – han ansåg att Ukraina borde ha haft dem kvar som avskräckningsmedel!

Även om det förekom inblandning utifrån från en rad krafter var händelserna 2014 något som bara angick Ukraina – resultatet av landets egna inre motsättningar. Det politiska resultatet var inte till fördel för Ryssland, men heller inte på något sätt en attack på Ryssland. I sig kunde det inte rättfärdiga någon som helst intervention. Betänk USA:s invasion av Panama 1989. Den grundades på ursäkten att Manuel Noriega var en förbrytare och att USA måste ställa honom inför rätta. Noriega var förvisso en förbrytare – och någon som regelbundet samarbetat med USA – men han var också president i en suverän nation. Som i Ukraina fanns ingen internationellt legal motivering för USA:s invasion (i Panama).

Nationellt självbestämmande för Ukraina har ytterligare betydelse på grund av det halv-koloniala förhållande som man historiskt haft med Ryssland, trots nära språkliga och kulturella band. Att påstå att Ryssland inte behöver erkänna någon ukrainsk suveränitet på grund av de historiska banden vore lika med att hävda att USA inte behöva erkänna Kanadas suveränitet på grund av de nära språkliga och kulturella band, som sträcker sig åtminstone tvåhundra år bakåt i tiden.

2. Är detta ett krig via ombud mellan USA/Nato och Ryssland?

Det har blivit nästan en modefluga på vissa håll inom vänstern att beteckna det rysk-ukrainska kriget som ett ”krig via ombud” [ett ”proxy-krig”] mellan Ryssland och Nato: dvs ett krig där huvudfrågan är att kriget anstiftats av utländska makter och där inre motsättningar är sekundära.

Ett utmärkt exempel på ”krig via ombud” skulle vara konflikterna i Demokratiska Republiken Kongo efter 1997 då inhemska krafter avsevärt övertrumfades eller dominerades av utländska aktörer, t ex Rwanda, Uganda, Zimbabwe, Angola, multinationella bolag. Förvisso fanns en intern konflikt men olika miliser gick utländska aktörers ärenden.

Kriget mellan Ryssland och Ukraina är inte mer något ”krig via ombud” än Vietnamkriget var. Det är ändå viktigt att ha i bakhuvudet att många liberaler och personer på högerkanten betecknade Vietnamkriget som ett krig via ombud mellan å ena sidan USA och Sovjetunionen och Kina å den andra. De bortsåg från den nationella frågan – att Vietnamkriget handlade om USA:s aggression mot Vietnams folk (och senare folken i Laos och Kambodja). Krig via ombud inträffar när det finns ondskefulla aktörer på båda sidor, inte när ena sidan slåss för sitt oberoende – också när den sida som kämpar för oberoende söker hjälp från andra nationer.

Det rysk-ukrainska kriget är den direkta följden av att Ryssland kränkt Ukrainas suveränitet. Därom råder inte mycket debatt. Frågan är däremot om kränkningen berättigades av Natos agerande. Eftersom det inte finns några belägg för att Nato försatt Ukraina med kärnvapen och då det finns gott om bevis för att många av Natos medlemsstater aktivt motsatte sig ett ukrainskt medlemskap i Nato faller argumentet platt till marken.

Putins uttalade mål är att göra slut på Ukrainas nationella suveränitet. Allt tal om Natos roll är ett villospar, som döljer Rysslands verkliga mål att utvidga sin intressesfär.

3. Vad har Natos roll varit? Är man angriparen i den pågående konflikten?

Låt oss vara tydliga: Berlinmurens fall erbjöd ett unikt tillfälle att förändra de internationella relationerna globalt. Vänstern och progressiva krafter argumenterade kraftfullt för att Nato skulle upplösas och för att ett nytt ramverk skulle upprättas på grundval av ömsesidig respekt, demokrati och säkerhet. Så skedde inte. Trots gott om belägg för att USA gick med på eller underförstod att Nato inte skulle utvidgas, utan att detta kodifierades skriftligt, skulle allt förändras i och med att Sovjetunionen föll samman.

Det ironiska är att invasionen gjort slut på alla förhoppningar om ett nytt ramverk utanför Nato, i själva verket har det lett till motsatsen. Det förefaller ha förekommit betydande

konflikter inom Natos gemenskap om hur utvecklingen skulle se ut. Vad som skedde var emellertid att Nato utvidgades österut mot den ryska gränsen då länder som tidigare tillhört Sovjetblocket ansåg att de behövde skydd mot potentiella expansionistiska/hegemoniska hot. Nato var inget som påtvingades dessa länder, även om Nato kunde och borde ha satt stopp för expansionen. Som också till stor del upphörde 2004.⁴

Vad som förändrade det hela var krisen i Ukraina 2014. Betänk att Budapest-avtalet 1994 inte innehöll någon som helst ”undantagsklausul” som kunde rättfärdiga en rysk invasion. När krisen 2014 uppstod med den s k Majdanrevolten jagades en pro-rysk administration ut ur landet av en bred koalition, som också innehöll starka högerkrafter. Det var vid den tiden som ukrainska chauvinister började driva igenom en anti-etnisk rysk politik, framför allt när det gällde språkfrågan. Putin-regimen utnyttjade den interna konflikten i Ukraina till att intervensera. Där ingick erövringen av Krim och stöd till utbrytarregimer i Donbas-regionen.

Det var i samband med den ryska interventionen i *Ukrainas inre angelägenheter* som frågan om Nato uppstod. Före 2014 hade intresset varit lågt i Ukraina för anslutning till Nato. Till följd av den ryska inblandningen i Ukraina, bl a men inte enbart begränsad till erövringen av Krim, började intresset för Nato växa.

Under upptakten till invasionen i februari 2022 lät Ukrainas regering framföra till Putin att man inte tänkte gå med i Nato. Detta förhindrade inte invasionen, till stor del på grund av att invasionen inte hade mycket att göra med Nato. Putin gjorde målen mycket tydliga samma dag som invasionen då han förklarade att Ukraina var en ”nationell fiktion”. För Putin handlade invasionen såldes inte om något påstått hot från Nato utan mer om Ukrainas framtid som land.⁵

4. Är det rätt att vara för en värld indelad i intressesfärer där freden kan bevaras? Ligger det i det arbetande folkets intresse?

Många ärliga progressiva och vänsteranhängare har hävdad att stora länder, t ex Ryssland, har legitima skäl att vara för intressesfärer (el. inflytelsesfärer).⁶ En del inom vänstern talar dessutom om ”en multi-polär” värld och säger att det behövs flera stora poler – makter – för att motverka USA:s hegemoni. Den definitionen skiljer sig från en annan inom vänstern där man använt ”multi-polaritet” för att upprätthålla alla nationers suveränitet och oberoende. Det är den förra versionen vi tänker ta itu med.

Medan en stor del av världen, inklusive en del inom vänstern och progressiva, talar om intressesfärer anser vi att principen om självbestämmande måste vara utgångspunkten. Historiskt har vi vänt oss mot USA när man åberopat den s k Monroedoktrinen för att rättfärdiga ändlösa kränkningar av den nationella suveräniteten hos länder på västra halvklotet. Argument om intressesfärer har stormakter alltid använt sig av för att trycka ned nationellt självbestämmande. USA:s antipati mot Kuba (sedan 1959) och Nicaragua (på 1980-talet) är båda relaterade till anspråk på intressesfärer. Sovjets invasion av Ungern (1956) och Tjeckoslovakien (1968) motiverades utifrån tal om intressesfärer.

Vid en första anblick kan argumenten om multi-polaritet framstå som ett progressivt krav för att hålla tillbaka USA-imperialismen. Men så är inte alltid fallet. Världen före 1914 var multi-polär precis som världen före 1939. Det innebar inte på något sätt att de var progressiva. Och den nuvarande ökningen av auktoritära högerregimer runt om på jorden är belägg för att multi-polaritet lätt kan leda till en djupt reaktionär värld.

⁴ Se: [Natos utvidgning i Östeuropa – så gick den till](#), (mars 2022)

⁵ Se även Putins tal från sommaren 2021: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#).

⁶ Se [Hur en politik med inflytelsesfärer stärker reaktionen](#) av ukrainske socialisten Taras Bilous.

Progressiva är för nationellt självbestämmande och inte intressesfärer. Vårt krav måste gå ut på att vara för nationellt självbestämmande och en värld styrd av den internationella rättens principer.⁷

5. Är inte USA:s inställning hyckleri? Är inte det förklaringen till att många länder i den globala Södern inte velat ta klar ställning?

USA har en historia av djupt hyckleri. I det pågående kriget råder inga tvivel om att USA:s hållning är hycklande. När man fördömer Rysslands aggression struntar man i Israels aggression mot palestinierna och Marockos aggression mot folket i Västsahara och vår egen illegala invasion av Irak. Och, jo, det är en orsak till att många regeringar i den globala Södern tvekat – i varje fall till helt nyligen – att fullt ut ta avstånd från den ryska aggressionen. Och sedan har vi frågan om livsmedel: Ryssland och Ukraina är Afrikas brödkorgar. Det är inte oartigt att beteckna detta som utpressning med livsmedel.

Men det är också viktigt att notera att många regeringar i den globala Södern också påverkas av de handels- och finansiella överenskommelser man har med såväl Ryssland som Väst, vilket fått dem att reagera på ett försiktigt sätt.

Det är viktigt att tillägga att USA:s hyckleri inte hindrat progressiva runt om i världen att ta bladet från munnen när det gällt andra illdåd. Till exempel tvekade inte rättänkande personer internationellt att vända sig mot Indonesiens grymheter mot Östtimor, vilket tvingade USA att backa undan från sin traditionella allians med den reaktionära regimen i Indonesien. Kränkningar av internationell rätt och mänskliga rättigheter fördömdes på grund av att de var dåliga.

Ur den aspekten är genuina internationalisters reaktion på Rysslands invasion av Ukraina helt konsekvent med tidigare ställningstaganden. Anhängare i USA till Irlands frigörelse teg inte om brittisk imperialism bara för att USA också var en imperialistiskt. Och anhängare till frigörelsen i Afrika höll inte tyst om europeisk kolonialism bara för att USA också var en kolonial förtryckare, t ex på Filippinerna.

6. Även om vi är emot invasionen, är det rätt att stödja vapenleveranser till Ukraina eller leder inte det bara till att kriget förlängs och för oss närmare till ett världskrig?

Om man är emot den ryska invasionen och stödjer Ukrainas suveränitet blir den logiska frågan i själva verket följande: hur är det tänkt att ukrainarna ska kunna stå emot den ryska aggressionen? Med skarpa protester? Genom att vända sig till FN?

De som säger att inga vapen ska skickas till ukrainarna är inte ärliga. I själva verket manar de ukrainarna att kapitulera. De kanske tror att ukrainarna kan ägna sig åt passivt motstånd mot ryssarna ungefär som danskarnas motstånd mot Nazityskland. Problemet är bara att danskarna inte gjorde motstånd mot nazisterna i något vakuum. Ett världskrig pågick.

När vietnameserna kämpade mot USA fanns det sådana som manade vietnameserna till eftergifter och gå försiktigt fram i kampen. I själva verket uppmanade både Sovjetunionen och Kina 1954 Vietminh att gå med på en ”temporär” delning av Vietnam i två regioner för att få ett slut på konflikten. Vi såg vad det ledde till.

De förtryckta får ofta höra att de borde hålla tillbaka sina krav och tona ner sina insatser. Den sortens argument framfördes till medborgarrättsrörelsen i USA på 1960-talet och på det svarade doktor [Martin Luther] King med att ta avstånd från moderata vita som ville att den svarta frihetsrörelsen skulle vara mer återhållsam. Om vi ber Ukraina att tona ned sina insatser innebär det i själva verket att vi talar om för dem att de ska ge efter för angriparens krav, för Putins Ryssland.

⁷ Se [Ukraina, självbestämmande och den nationella frågan](#)

Finns det risk för ett världskrig? Absolut. Så länge som det finns imperialistiska makter finns den risken. Ändå får det inte leda till att de förtryckta, de som är offer för aggression, ska hålla tillbaka sitt motstånd.

7. Varför har det inte gått att få till stånd en förhandlingsuppgörelse om konflikten?

Enkelt uttryckt för att Putin-regimen inte vill förhandla. Som det nu förefaller (oktober 2022) försöker Putin-regimen agera på samma sätt som när man slog ned tjetjenerna, dvs totalt undertryckande genom massivt, urskiljningslöst användande av våld. Det skedde också under den av Ryssland stödda attacken på den revolutionära rörelsen i Syrien, t ex bombtunnor och attacker på sjukhus.

Ytterst måste den ryska regeringen bestämma sig för var bottenlinjen går. De kan välja en ”koreansk lösning”, dvs ett vapenstillestånd utan avtal och där ett ”kallt krig” fortsätter mellan Ryssland och Ukraina. Det kan inte vara godtagbart för ukrainarna. Dessutom har Ukrainas erfarenheter av förhandlingar med ryssarna varit minst sagt problematiska – de startade med Budapestavtalet 1994 där Ukraina fick garantier om säkerhet i utbyte mot att man återlämnade kärnvapnen till Ryssland och fortsatte sedan med Minsk-avtalet.

Vi måste inse att det förekommit en hel del organiserad desinformation från Putin-regimen och dess allierade. Från allra första början har de krafterna påstått att USA och Ukrainas regering inte haft något intresse av en förhandlingslösning. Det är felaktigt.

Det finns ytterligare en fråga relaterad till förhandlingar. De som hävdar att det rysk-ukrainska kriget måste lösas mellan USA/Nato och Ryssland ger Ukraina bara en andrahandsroll. Mot alla belägg agerar de som om detta inte är en kamp om Ukrainas existens som nation utan en kamp mellan två imperialistiska makter. Alla uppgörelser som inte förhandlats fram med ukrainarna i en huvudroll vid förhandlingsbordet skulle vara en lösning som påtvingats folket. Det är en inställning som den internationella vänstern aldrig kunnat gå med på.

8. Medan annan befrielsekamp, som den palestinska, kurdiska eller den amerikanska ursprungsnationens kunnat ena huvuddelen av vänstern, hur kommer det sig att debatten om Ukrainas frigörelse tycks ha splittrat den?

Skälen är många:

- Den ryska propagandan utpekade på ett skickligt sätt händelserna 2014 som en fascistisk USA-ledd kupp.
- En version av ”fienden till min fiende är min vän”, i detta fall att om USA stöder Ukrainas regering måste det, enligt vissa delar av vänstern, innebära att ukrainarna befinner sig på fel sida av historien.
- En felaktig analys av Putin-regimen, bl a tendensen hos en del till nostalgi för det gamla Sovjetunionen. Det framgår av den fascination en del inom vänstern uppvisat över att det forna Sovjetunionens fana vid olika tillfällen använts av de ryska trupperna. Ytterst ett förnekande av Putin-regimens halvfascistiska karaktär, exempelvis dess aktiva stöd för krafter inom den internationella extremhögern.
- Som vi sett i annan kamp är det relativt lätt för delar av vänstern i Väst och progressiva rörelser att låta sig destabiliseras om en viss regering viftar med den ”röda fanan” och utropar sig själv som antiimperialistisk. I stället för en konkret analys låter sig många av oss dras med av retoriken och tenderar att reducera anklagelserna mot sådana regeringar till att vara något som CIA och andra skändliga aktörer ligger bakom.

9. Vad är känt om antikrigsrörelsen i Ryssland och antikrigsstämningarna mer allmänt? Finns det något sätt vi kan stödja antikrigs-/pro-demokratiska krafter i Ryssland utan att utsätta dem för fara?

Bland det första Putin gjorde efter invasionen var att olagligförklara oberoende journalistik och att slå ner protester. Därefter har det hela bara skärpts. Antikrigs-aktioner har förekommit runt om i Ryssland, ibland har de kommit till uttryck på de vanliga medierna, i andra fall som gatuprotester eller olika former av civil olydnad.

Frågan om stöd till antikrigskrafter i Ryssland är komplicerad på grund av karaktären hos den auktoritära Putin-regimen. Vad som verkar vara rimligt är att fästa uppmärksamheten på den repression den ryska regeringen ägnar sig åt och stödja ryssar som flytt landet för att slippa undan militärtjänst. Ytterligare stöd kan ges genom stöd till oberoende fackliga aktivister i Ryssland som går emot kriget. Samtidigt vet vi att fackföreningsrörelsen är splittrad i frågan.

10. Kan USA:s regering ha en positiv roll som inte bidrar till att undergräva Ukrainas suveränitet? Hur kan vi på bästa sätt uttrycka vår solidaritet med Ukraina? Finns det sociala rörelser vi kan komma i kontakt med?

Låt oss vara tydliga. USA kan inte förhandla för Ukrainas räkning. Ukraina agerar inte som ett redskap åt USA. USA kan uppmuntra båda parter att förhandla och lova att stödja alla åtgärder för att garantera säkerheten för båda parter förutsatt att det inte sker några ytterligare aggressionshandlingar. USA kan upphöra med vapenleveranserna när vi har ett genuint eldupphör från den ryska sidan och kan helt stoppa dem när alla ryska trupper dragits bort. USA kan också utfästa sig att respektera Ukrainas neutralitet och inte ställa sig bakom att de går med i Nato.

Vänsterns bästa bidrag till ukrainarna består i att trycka på att det ukrainska folkets rätt till självbestämmande är huvudfrågan. Även om krafter runt om i världen lägger fram ramverk och försonliga fredsplaner för att stoppa blodbadet är det ändå när allt kommer omkring Ukrainas folk som måste avgöra vad man kan gå med på.

Eftersom man en gång ingick i Sovjetunionen har ”kommunistpartier” existerat i decennier i Ukraina. Pro-ryska krafter, i och utanför Ukraina bl a i de omstridda oblasterna i öst (Donbas, Krim, Cherson) har mycket riktigt utnyttjat ”förbudet mot kommunistpartier” och ryska språket som exempel på den ukrainska regimens antidemokratiska (och rent av fascistiska) karaktär.⁸ Även om de lagarna antogs innan Zelenskyj valdes till president, och det förekommit försök att mjuka upp språkfrågan, är detta ytterst en intern angelägenhet som Ukrainas folk måste lösa. Vi kan ställa oss solidariska med dem i Ukraina som motsätter sig inre repression och nyliberala åtgärder. Men det får inte råda någon tvekan, huvudproblemet för Ukraina är den ryska invasionen.

Det finns också små men livaktiga antikapitalistiska, egalitära grupperingar i Ukraina, exempelvis Sotsialnyi Ruch.⁹ Vi inom vänstern måste lyssna på vad de har att säga. Det finns också en nättidning, *Commons*, som överlappar med SR.

Där finns oerhörda resurser och det är dit vi måste vända oss för information och vägledning.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Against the Current: [Klarhet om Ukraina](#)

⁸ Se [Östra Ukraina och dess komplexa historia](#)

⁹ Se [Sotsialnyi Ruch \(ukrainska Sociala rörelsen\) om sig självt](#) (juni 2022) och [Intervju med Oleksandr från Sotsialnyi Ruch](#) (mars 2022)

Jean Birnbaum: [Ukraina, vänstern och det totalitära arvet](#)

Rohini Hensman: [Socialistisk internationalism och kriget i Ukraina](#)

David Ost: [Ingen vänsteruppfattning kan rättfärdiga Putins attack på Ukraina](#)

Zbigniew Marcin Kowalewski: [Erövringen av Ukraina och den ryska imperialismens historia](#)

Daria Saburova: [Frågor om Ukraina](#)